

Kovid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Danışmanların Çevrimiçi Çalışma Deneyimleri: Metaforik bir Analiz¹

Online Work Experiences of Psychological Counselors During the Covid-19 Pandemic: A Metaphorical Analysis

Semra KIYE , Dr. Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, semrakiye@gmail.com

---

Kiye, S. (2022). Kovid-19 Pandemisi Sürecinde Psikolojik Danışmanların Çevrimiçi Çalışma Deneyimleri: Metaforik bir Analiz. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(Özel Sayı 1), 21-42.

Geliş tarihi: 30.01.2022

Kabul tarihi: 12.09.2022

Yayımlanma tarihi: 28.12.2022

Öz. 2019 yılının Aralık ayından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan Kovid-19 yüz yüze eğitimi olumsuz etkilemiştir. Türkiye'de eğitim ve öğretim Kovid-19 pandemisi nedeniyle çevrimiçi olarak sürdürülmüştür. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, 2020/2021 eğitim öğretim yılında okullar ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) görev yapan psikolojik danışmanların çevrimiçi olarak sundukları rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini nasıl algıladıklarını metaforik olarak analiz etmek ve betimlemektir. Bu araştırma nitel yaklaşıma dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, yaşları 25-60 arasında değişen okullarda ve RAM'larda çalışan 109 kadın ve 57 erkek olmak üzere toplam 166 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda psikolojik danışmanların toplam 130 metafor oluşturduğu belirlenmiştir. Belirlenen bu 130 metaforun, beş kategori altında toplandığı anlaşılmıştır. Bu kategoriler kazanım, olumsuzluk, eksiklik/sınırlılık, belirsizlik, endişe/zorluk olarak isimlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre psikolojik danışmanların 2020/2021 eğitim-öğretim yılında okullarda ve RAM' larda çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine yönelik metaforik algıları çoğunlukla olumsuzdur. Bununla birlikte araştırmaya katılan psikolojik danışmanların daha az bir kısmı ise bu süreci olumlu olarak algılamaktadır. Elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi rehberlik hizmetleri, Çevrimiçi psikolojik danışma, Metafor analizi.

Abstract. Covid-19, which has affected the whole world since the 2019th of December has negatively affected face-to-face education. In Turkey, education was conducted online due to the pandemic. The aim of this research is to metaphorically analyze and describe how the psychological counselors who working in schools and the GRCs perceive guidance and psychological counseling services that they provide online in the 2020/2021 academic year. This research was conducted based on a qualitative approach. The study group of the research consists of 166 psychological counselors, 109 women and 57 men, aged between 25-60, working in schools and GRCs. In the analysis of the data, the content analysis method was used. As a result of the analysis of the research data, it was determined that a total of 130 metaphors were determined according to the perceptions of the psychological counselors. Based on the meanings of these 130 metaphors, it is understood that they are gathered under five categories. These categories are gain, negativity, deficiency/limitation, uncertainty, worry/difficulty. According to the results obtained, the metaphorical perceptions of psychological counselors towards online guidance and psychological counseling services in schools and GRCs in the 2020/2021 academic year are mostly negative. However, fewer of the psychological counselors participating in the research perceive this process positively. The findings were discussed within the framework of the literature.

Keywords: Online guidance services, Online psychological counseling, Metaphor analysis.

---

¹ Bu araştırma, 7-10 Ekim 2021 tarihleri arasında düzenlenen 22. Uluslararası Rehberlik ve Danışmanlık Kongresinde çevrimiçi sözlü sunulan bildirinin genişletilmiş ve geliştirilmiş halidir.

Extended Abstract

Introduction. The Coronavirus (Covid-19) pandemic has started to affect the world since the last month of 2019. In addition to creating negative effects in many areas, it has negatively affected face-to-face education throughout the world. Shortly after the detection of the first Covid-19 case in Turkey in March 2020, it was decided that all schools affiliated to the Ministry of National Education (MEB) would be suspended for a certain period of time. It has been a period that allows the education process to be continued online in order to prevent the disruption of education and training due to the unpredictability of the pandemic. Therefore, Guidance and Psychological Counseling services, which basically provide preventive and developmental mental health services in schools, were conducted online too during the specified academic period. The aim of this research is to metaphorically analyze and describe how the psychological counselors who working in schools and the GRCs perceive guidance and psychological counseling services that they provide online in the 2020/2021 academic year.

Method. This research was conducted based on a qualitative approach. The study group of the research consists of 166 psychological counselors, 109 women and 57 men, aged between 25-60, working in schools and GRCs. “*Demographic Information Form*” and “*Online Working Experiences Form of Psychological Counselors*” were used to collect data. These forms prepared by the researcher were transferred to the online environment and delivered to the participants using *Google Forms*. In the analysis of the data, the metaphor analysis method, which is included in the content analysis method, was used. The steps followed in the analysis of metaphors can be explained as follows: First step; The aim is to examine whether the metaphors created are clear, clear and understandable, and to exclude the incomprehensible metaphors from the scope of the study. Second step; It has been logically examined whether the metaphors created by psychological counselors and the explanations for the reasons for creating these metaphors are meaningful. Third step; metaphors written without justification were not included in the analysis since they did not state any reason as a basis for this. After all these steps, content analysis was performed.

Results. As a result of the analysis of the research data, it was determined that a total of 147 metaphors were determined according to the perceptions of the psychological counselors who carried out the guidance and psychological counseling services online in the 2020/2021 academic year. Based on the meanings of these 147 metaphors, it is understood that they are gathered under five categories. These categories are gain, negativity, deficiency/limitation, uncertainty, worry/difficulty. There are 33 metaphors in the category of Gain, 42 in the category of Negativity, 40 in the category of Deficiency/Limitation, 16 in the category of Uncertainty and 16 in the category of Worry/Difficulty. The common feature of the metaphors used in the category of Gain is the positive evaluation of the process of providing online psychological counseling and guidance services. The common feature of the metaphors in the category of Negativity is that providing online psychological counseling and guidance services is considered a futile effort, a waste of effort and time. The common point of the metaphors in the category of Deficiency/Limitation is the point of view that although online psychological counseling and guidance services have some positive results, they generally cause limitations or lack of effectiveness of the studies. The common feature of the metaphors in the category of Uncertainty can be expressed as the metaphors created for online psychological counseling and guidance services that describe the process as unclear and ambiguous, and that they cannot reveal clear and distinct results regarding the gains at the end of the process. The common feature of the metaphors in the category of Worry/Difficulty is that online psychological counseling and guidance services are created in a way that describes anxiety-provoking and challenging situations. When the findings are evaluated, it has been determined that the metaphorical perceptions of psychological counselors who provide online services during the Covid-19 pandemic are under five categories. However, when the meanings of these categories are examined, it is seen that the psychological counselors' perceptions of the process have negative

contents such as negativity, uncertainty and difficulty in the categories other than the gain category. When the categories created by bringing together the metaphors according to the meanings they contain, it was determined that metaphors and expressions containing emotions such as happiness, comfort, excitement, peace and satisfaction were used in the Gain category, while in the four categories outside this category, pessimism, hopelessness, feelings of doubt, confusion, inadequacy, helplessness, failure, fear and anxiety emotions were used.

Discussion and Conclusion. According to these results, it can be said that the metaphorical perceptions of psychological counselors towards online guidance and psychological counseling services in schools and GRCs in 2020/2021 academic year are not generally positive. Accordingly, it can be stated that a great majority (77.6%) of the psychological counselors participating in the research did not have positive experiences and feelings about running psychological counseling and guidance services online during the Covid-19 pandemic. Only 22.4% of the participants created positive metaphors for this process and justified them. Accordingly, it can be said that online applications covering all psychological counseling and guidance services carried out due to the Covid-19 pandemic are not sufficiently efficient, useful and satisfactory by the majority of psychological counselors.

As a result, it is clear that more research is needed in order to make comprehensive evaluations at the national level for online guidance and psychological counseling services, which can be expressed as a new subject and application area in Turkey. In this context, while the whole world is evolving towards digitalization, the Covid-19 pandemic can be considered as an opportunity for psychological counselors to experience and evaluate online psychological counseling services. In this context, researchers can conduct qualitative, quantitative and mixed studies and longitudinal studies with a focus on gaining in-depth information on the differences between face-to-face and online counseling, as well as advantages and disadvantages.

Giriş

2019 yılının Aralık ayı dünyamız ve insanlık için unutulmayacak bir dönem olarak tarih sayfalarında yerini almıştır. Bilindiği üzere bu tarih, bütün dünyayı daha önce örneği görülmemiş bir şekilde sarsan ve insanları kapalı ortamlarda, izole kalmaya mecbur bırakan bir sürecin başlangıcıdır. Koronavirüs (Kovid-19) olarak isimlendirilen ve dünya çapında binlerce kişinin ölümüne neden olan hastalık bu tarih itibarıyla kendini göstermiş ve kısa sürede yarattığı büyük etki nedeniyle 2020 yılında pandemi olarak ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020; WHO, 2020).

Türkiye’de Mart 2020’de ilk Kovid-19 vakasının tespit edilmesinden kısa bir süre sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı bütün okulların belirli bir süreyle tatil edilmesine karar verilmiştir. Ancak bu bilinen anlamıyla bir “tatil” dönemi değil pandeminin gidişatının ön görülememesine bağlı olarak eğitim ve öğretimin aksamasının önüne geçmek amacıyla eğitim sürecinin uzaktan ve çevrimiçi olarak sürdürülmesini sağlayan bir dönem olmuştur (MEB, 2020a). Uzaktan ve çevrimiçi eğitim süreci Kovid-19 pandemisinin devam etmesine bağlı olarak daha sonra 2020/2021 eğitim ve öğretim yılını da kapsayacak şekilde planlanarak bir yıl daha uzatılmıştır. 2020/2021 eğitim öğretim yılı güz dönemi tamamen çevrimiçi olarak sürdürülürken, bahar döneminde kademeli olarak yüz yüze eğitime geçişler başlamış ancak öğrencilerin büyük bir bölümü için süreç çevrimiçi yürütülmeye devam etmiştir (MEB, 2021).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, Türkiye’de yetmiş yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri 1962 ve 1970’lerde başlamak üzere VII ve VIII. Milli Eğitim Şuraları’nda ele alınmıştır (VII ve VIII. Milli Eğitim Şurası, 1962; 1970). Psikolojik danışmanlar bu hizmetler kapsamında öğrencilere, velilere, okul personeline yönelik olarak gelişimsel ve önleyici ruh sağlığı hizmeti sunmaktadır (MEB, 2001, 2017). Bütün dünyayı etkilediği gibi Türkiye’yi de etkileyen Kovid-19 pandemisi nedeniyle Mart 2020 tarihinden itibaren 2020/2021 eğitim öğretim yılını da kapsayacak biçimde okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri de çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Bu süreçte eğitim ve öğretim, temel olarak TRT EBA Televizyonu kanalları, Eğitim Bilişim Ağı İnternet Platformu (EBA), basılı eğitim materyalleri olmak üzere üç araç üzerinden yürütülürken (MEB, 2020c) ek olarak öğretmenlerce Zoom Meeting, Google Meet vb. çevrimiçi platformların da kullanıldığı bilinmektedir. Zoom Meeting ve Google Meet çevrimiçi platformları, Kovid-19 pandemisi öncesinde geliştirilmiş görüntülü veya görüntüsüz, sesli, video veya sunu kullanılabilen, belirli bir şifre kullanılmak suretiyle sınıf ortamları oluşturularak canlı bir şekilde ders veya toplantı düzenlenebilen ücretsiz çevrimiçi ortamlardır. Bu süreçte eğitim öğretimin aksamaması bakımından yaygın bir biçimde kullanıldıkları ifade edilebilir. Bu bağlamda okullarda psikolojik danışmanlar tarafından rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin de daha yeterli ve etkin yürütülebilmesi için bütün bu çevrimiçi platform, araç ve olanakların kullanıldığı ifade edilebilir. Ek olarak hem öğretmenlerin hem de psikolojik danışmanların yoğun bir biçimde Whatsapp grupları üzerinden iletişim kurdukları, telefonla konuşma ve mesajlaşma yoluyla da süreci ilerletmeye çalıştıkları bilinmektedir. Bilindiği kadarıyla bu süreçte MEB tarafından okul psikolojik danışmanlarına çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin herhangi ek bir eğitim verilmemiş ya da örneğin gizliliğin sağlanabileceğinin garanti edilebildiği ayrı bir çevrimiçi platform oluşturulmamıştır.

Uzaktan eğitim birbirinden zaman ve mekân olarak bağımsız, öğrenciyle öğretmenin etkileşim içinde bulunduğu, farklı iletişim ve eğitim kaynaklarının kullanıldığı, bireyler için esnek öğrenme olanakları sağlayabilen ancak bu esneklikle birlikte belirli bir plan ve sistem içinde yürütülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2022). Geçmişte posta ya da gazete gibi yazılı kaynaklar kullanılarak yürütülen uzaktan eğitim, günümüz teknolojilerinin gelişmesiyle artık görüntülü ve internet kullanımı yoluyla çevrimiçi olarak canlı bir şekilde yürütülebilmektedir (Özbay, 2015). Çevrimiçi eğitim, yüz yüze eğitim ortamlarında kullanılan geleneksel öğrenme faaliyetlerinden farklı olarak öğretimi

planlanan içerik ve etkinliklerin elektronik teknolojilerin kullanılabilceği ortamlara aktarılarak öğretilmesi olarak ifade edilebilir (Gülbahar, 2012). Öğrenci ile öğretmen arasında var olan fiziksel uzaklığın bir öneminin kalmadığı uzaktan ve çevrimiçi eğitim sesli ve görüntülü bir biçimde eğitimin sürdürülebilmesini sağlamaktadır (Kırık, 2014). Çevrimiçi öğrenme ortamları, etkileşim türlerinin geleneksel yaklaşımlara göre daha çeşitli hale geldiği ve pek çok farklı öğrenme kaynağına kolaylıkla ulaşabilmeyi sağlayan ortamlardır (Çalışkan, 2002). Buna göre çevrimiçi öğrenme ortamlarında öğrenen ile öğretene aynı mekânda olmamakla birlikte kimi durumlarda aynı zamanda da olmayabilirler. Bu ortamlarda internet kullanılarak bilgi içerikleri öğretmenlerden öğrenenlere aktarılır. Bu içeriklerin aktarılmasında videolar, yazılar, resimler ve sesler kullanılabilir (Yılmaz, Gümüş ve Okur, 2005). Uzaktan ve çevrimiçi eğitim ortamları günümüzde Covid-19 pandemisinin de etkileriyle daha da hızlanarak gelişen teknolojiyle entegre olmuş ve alternatif bir araç olarak kullanılmaya ötesine geçmiştir (Özer, 2022). Çevrimiçi psikolojik danışma ise iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla, danışan ile psikolojik danışmanın aynı çevrimiçi platform içerisinde yer alarak sürdürdükleri, terapötik müdahalelerin kullanılmasını içeren profesyonel bir yardım ilişkisi olarak tanımlanmaktadır (Richards ve Viganò, 2012; akt. Richards ve Viganò, 2013). Bir başka tanıma göre ise çevrimiçi psikolojik danışmanlık, psikolojik danışman ve danışanların iletişim kurabilmek için elektronik araçları kullandıkları ve uzaktan yürütülen bir süreç olarak ifade edilmektedir (Bloom, 1998).

Eğitim ve öğretim sürecinde bir alternatif olarak kullanılan ve farklı öğrenme deneyimleri sağlayan çevrimiçi öğrenme ortamları, Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitimin sürdürülebilmesi için bir gereklilik haline gelmiştir. Buna bağlı olarak okullar ile Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) ruhsal destek hizmetleri de psikolojik danışmanlar tarafından çevrimiçi ortamlar kullanarak sunulmuştur. Hızlı bir dönüşümle Covid-19 pandemisi nedeniyle ilan edilen ilk kapanmaların ardından, 6 haftalık süreçte (23 Mart-7 Mayıs 2020) toplam 7 milyon öğrenci ile 5.5 milyon veliye çevrimiçi rehberlik hizmetleri sunulduğu bilinmektedir (MEB, 2020b). Eğitim ortamlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sunulurken beş temel müdahaleden yararlanır. Bunlar psikolojik danışma, sınıf rehberliği, konsültasyon, koordinasyon ve akran yardımcılığıdır (Nazlı, 2019). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında içeriklerin uzaktan ve çevrimiçi olarak daha kolay sunulabileceği sunum, seminer, psikoeğitim, sınıf rehberliği etkinliklerinin yanı sıra gizlilik vb. gibi koşulların sağlanmasının gerekli olduğu bireysel psikolojik danışma müdahalesi gibi hizmetler de yer almaktadır. Bütün hizmetlerle birlikte özellikle bireysel ve grupla yürütülecek psikolojik danışma müdahalelerinin çevrimiçi olarak planlanması ve yürütülmesi, yüz yüze sunulan hizmetlerin yanında ek bilgilere ve daha geniş etik tedbirlere yönelik ihtiyaçlar doğurmaktadır. Dijitalleşme süreciyle birlikte her ne kadar teknolojinin getirdiği avantajlar kullanılsa da hizmet sağlayan grubun bilgi sahibi olması ve uygulaması gereken durumlar mevcuttur (Poyrazlı ve Can, 2020). Özellikle etik konular üzerinde durulması ve dikkat edilmesi gereken bir başlık olarak dikkati çekmektedir (Dinçyürek ve Uygarer, 2012). Buna göre çevrimiçi psikolojik danışmanın dört temel standardı olduğu ifade edilebilir. Bunlar; teknolojik altyapı, psikolojik danışmanların bu konudaki yeterlikleri, danışanların çevrimiçi psikolojik danışma yürütmeye uygunlukları ile etik ilkeler şeklinde ifade edilmekte bunların yanı sıra psikolojik danışmanların bu konuda eğitilmiş olmaları ve denetleyici kuruluşların da çalışmalarının gerekliliği belirtilmektedir (Zeren ve Bulut, 2018).

Uzaktan ve çevrimiçi yöntemlerle ruh sağlığı hizmetleri sunulmasının gerekliliğinin dile getirilmesi elli yıllık bir süreci aşmış ve özellikle Covid-19 pandemisinde bu hizmetlerin sağlanması daha da önemli bir hal almıştır (Poyrazlı ve Can, 2020). Bununla birlikte çevrimiçi psikolojik danışma yeni bir konu olarak değerlendirilmekte ve bu konuda yapılan araştırma sayısının sınırlılığında dikkat çekilmektedir (Zeren ve Bulut, 2018). Yurtdışı alanyazın incelendiğinde çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerine yönelik farklı konularda araştırmalar yürütüldüğü görülmektedir. Buna göre çevrimiçi psikolojik danışma standartlarının oluşturulabilmesine ilişkin bu hizmeti sunan web sitelerinin incelenmesi sonucunda önerilerin sunulduğu anlaşılmakta (Heinlen, Welfel, Richmond ve Rak, 2003)

ayrıca çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiğinin inceleyen araştırmaların yürütüldüğü görülmektedir (Barak, Hen, Boniel-Nissim ve Shapira, 2008). Bu araştırmaların yanı sıra çevrimiçi yardım hizmetlerinin pek çok psikolojik danışma alt alanında kullanılabileceğini gösteren araştırmalar da mevcuttur (Barak, Klein ve Proudfoot, 2009; Shaw ve Shaw, 2006). Türkiye’de ise Kovid-19 pandemisi öncesinde ve sırasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çevrimiçi yürütülmesiyle ilgili araştırmaların bulunduğu anlaşılmaktadır. Buna göre psikolojik danışmanların gözünden çevrimiçi psikolojik danışma (Bastemur ve Bastemur, 2015; Damar, 2019), okul psikolojik danışmanlarının rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bilgisayar ve interneti kullanma durumları (Başak, Uysal ve Aşıcı, 2010), rehberlik hizmetlerinin internet üzerinden yürütülmesine ilişkin veli, öğrenci ve psikolojik danışmanların görüşleri incelenmiştir (Savaş ve Harmancı, 2010). Ayrıca çevrimiçi süpervizyon uygulamaları (Amanvermez, Zeren, Erus ve Buyruk Genc, 2020), psikolojik danışman adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı (Zeren, 2014), yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışmada danışan problemleri ile memnuniyetleri (Zeren, 2015), psikolojik danışman adaylarının yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışmada terapötik işbirliği (Zeren, 2017) konularının ele alındığı tespit edilmiştir. Ek olarak psikolojik danışmanların afetlerden sonra çevrimiçi yürütebilecekleri eğitim çalışmalarına yönelik araştırmaların da bulunduğu görülmektedir (Erdur-Baker, 2018). Mevcut araştırmada ise daha önce yürütülen araştırmalardan farklı olarak Türkiye’de çalışma alanının çok büyük bir bölümü MEB’e bağlı okullar ve RAM’lar olan psikolojik danışmanların, pandemi sürecinde okullarda ve RAM’larda bir bütün halinde uzaktan ve çevrimiçi olarak yürüttüğü hizmetlere ilişkin algılarını araştırmak amaçlanmıştır. Kovid-19 pandemisi bütün olumsuz sonuçlarının yanı sıra dijitalleşmenin çok hızlı adımlarla ilerlemesine ön ayak olmuş ve pek çok alanda olduğu gibi rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında da neredeyse bütün Türkiye’de hizmetlerin çevrimiçi sunulması ihtiyacını aynı zamanda olanağını doğurmuştur. Bu yönüyle pandeminin zorunlu kıldığı ancak katkı da sunduğu bu kapsamlı deneyimlerin araştırılmasının, günümüzde teknolojik ilerlemenin geldiği noktada bir alternatif olmaktan çok daha ileriye taşınan dijitalleşmeye dönük var olan durumu ortaya koymak suretiyle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu deneyimlere ilişkin algıların ifade edilmesinin sonucunda süreçteki işleyen ve işlemeyen durumlar ile ihtiyaçların dile getirilerek belirlenebileceği, böylelikle daha sonra yürütülecek çevrimiçi uygulamaların işleyişine katkı sunulabilir.

Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, 2020 yılı Mart ayı ile başlayan ve 2020/2021 eğitim öğretim yılını kapsayan süreçte okullarda ve RAM’larda çevrimiçi olarak yürütülen psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini yürüten psikolojik danışmanların, bu hizmetlere ilişkin algılarını metaforlar yoluyla inceleyerek betimlemek ve ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analiz edilmesine ilişkin bilgiler ele alınarak, açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda amaçlanan elde edilen bulguların evrene genellenmesi değil, olgunun derinlemesine keşfedilmesidir (Creswell, 2017). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden sistematik metafor analizi kullanılmıştır (Schmitt, 2005). Metafor kullanımı, daha yeni veya karmaşık bir kavram ya da olgunun daha bilindik ya da basit başka bir kavramla açıklanması olarak değerlendirilmektedir (Güneş ve Fırat, 2016). Metaforların farklı kullanım amaçları bulunmaktadır. Ancak farklı kullanım amaçları olmakla birlikte metaforlar temelde var olan durum veya olguları betimlemeye, sahip oldukları biçim ve varoluşlarıyla

ortaya koymaya yani onları resmetmeye yararlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Sistematik metafor analizi, ele edilen esas metaforların incelenerek, belirli bir perspektife göre konumlandırılması konusunda yararlıdır. Teorik bir kavramın anlamlandırılmasına ve yapılandırılmasına yönelik çeşitli yolların belirlenmesini sağlamakta ve bu farklı yolların birbiriyle kurduğu ilişkilere dair fikirler verebilmektedir. Böylelikle teorik kavramsallaştırmanın doğru veya yanlış olup olmamasından ziyade bu kavramla ilgili mevcut bakış açıları ve anlamların zenginliğini anlamaya nasıl katkı sunulabileceği keşfedilmekte (Andriessen ve Gubbins, 2009) ayrıca metaforların oldukça derin ve kişisel veriler içermeleri nedeniyle araştırma sonucunda bir sistematik oluşmasını sağlayarak bunun üzerinden düşünülebilmesine, konuşulabilmesine ve eyleme geçilebilmesine imkân sunmaktadır (Güneş ve Fırat, 2016).

Eğitim öğretimde de yeni, zor kavram ve olguların anlaşılabilmesi için metafor araştırmaları önemli görülmektedir çünkü metafor kullanımı bilgiye ulaşmanın en etkili yollarından biri olarak özgürce düşünebilmeye ve kendini ifade edebilmeye olanak sağlanmaktadır (Güneş ve Fırat, 2016). Ayrıca metaforlara odaklı bir araştırma; odak grup görüşmesi, bireysel görüşme, gözlem veya doküman analizi yapılan araştırmaların bir bölümüne göre daha kolay ve işlevsel bir araştırma türü olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Uzaktan eğitim araştırmaları doğası gereği bazı sınırlılıklar barındırmaktadır. Yüz yüze yapılan araştırmaların yanı sıra uzaktan araştırmalarda sorulan sorulara derinlemesine yanıt alınamaması, anketlerin tamamen doldurulmadan gönderilmesi ya da çeşitlilik barındıran bir örnekleme ulaşabilme sorunları yaşanabilmektedir. Bu bakımdan görüşme içerikleri yüzeysel kalabilecek ve sınırlı bir örnekleme ulaşılacak araştırmalara karşın katılımcıların kendi düşüncelerini içtenlikle ve kolaylıkla aktarabilecekleri metafor araştırmaları daha fazla yardımcı olabilmektedir. Yüz yüze nitel araştırmalarda genellikle uygulanan gözlem ve görüşme gibi yöntemlerin kullanılmasının uygun olmadığı araştırmalarda metafor araştırmaları derinlemesine bilgi sunabilmektedir (Güneş ve Fırat, 2016). Bu bağlamda nitel yaklaşıma dayalı olarak kurgulanmasıyla birlikte mevcut araştırma hem daha geniş bir örnekleme ulaşmayı hem de sürece ilişkin algıları derinlemesine incelemeyi hedeflemesinden kaynaklı olarak metafor araştırması olarak tasarlanmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler mecazlar yoluyla veri toplama olarak adlandırılan “metafor” yöntemi kullanılarak elde edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Bu örnekleme yönteminde para, zaman ve işgücü yetersizliği gibi durumlardan kaynaklı olarak yaşanabilecek zorluklar nedeniyle örneklem, kolay ulaşılabilir ve uygulama yürütülebilir birimlerden oluşturulmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu bağlamda çalışma grubunu Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Van, Elazığ, Mersin, Adana’ da kamu ve özel okullar ile RAM’larda görev yapan toplam 166 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	109	65,6
	Erkek	57	34,3
Yaş	25-35	103	62,04
	36-45	42	25,3
	46-60	21	12,65
Eğitim Düzeyi	Lisans	114	68,6
	Yüksek Lisans	46	27,7
	Doktora	6	3,6

Çalıştığı Kurum	Okul öncesi	9	5,4
	İlkokul	34	20,4
	Ortaokul	52	31,3
	Lise	55	33,1
	RAM	16	9,6
Çalışma Süresi	1-10 Yıl	81	48,7
	11-20 Yıl	52	31,3
	20 ve üstü	33	19,8
Toplam		166	100

Tablo 1' e göre çalışma grubu % 65,6 kadın ve % 34,3 erkekten oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 25-60 arasında değişmekte ve grubun yaş ortalaması 35,29' dur. Katılımcıların eğitim düzeyi %68,6 lisans, %27,7 yüksek lisans ve %3,6 doktora şeklindedir. Katılımcıların çalışma süreleri %48,7 için 1-10 yıl, %31,3 için 11-20 yıl, %19,8 için 20 yıl ve üstü şeklindedir. Çalışma grubunda yer alan psikolojik danışmanların %5,4'ü okul öncesinde, %20,4'ü ilkokulda, %31,3'ü ortaokulda, %33,1'i lisede ve %9,6'sı ise RAM'da çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülebilmesi amacıyla öncelikle ..... Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı Sosyal Bilimler Alt Etik Kurulu'ndan 05.11.2021 tarih ve 338 numaralı Etik Onay alınmıştır. Araştırma verileri, "Psikolojik Danışmanların Çevrimiçi Çalışma Deneyimlerini Değerlendirme Formu" kullanılarak toplanmıştır. Bu form oluşturulurken metafor yöntemiyle veri toplanan araştırmalar incelenmiştir. Bu araştırmalarda genellikle demografik bilgilerle birlikte hedef gruba araştırılan durumla ilgili olarak ".....benzer/gibidir. Çünkü....." şeklinde iki sorudan oluşan formlar kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu formlar aracılığıyla veri toplanması amaçlanan duruma ilişkin katılımcıların oluşturdukları metaforlar ile bu metaforları oluşturmalarının nedenlerini açıklayabilmeleri hedeflenmektedir. Araştırma çerçevesinde Türkiye'nin farklı bölgelerinden geniş ve çeşitlilik gösterebilecek bir örnekleme ulaşılmaması hedeflendiğinden araştırmacı tarafından araştırma verilerinin çevrimiçi toplanmasına karar verilmiştir. Bu araştırmada da hedef gruba demografik bilgileri ile "Çevrimiçi olarak yürüttüğüm psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini.....benzetiyorum. Çünkü....." şeklinde hazırlanan "Psikolojik Danışmanların Çevrimiçi Çalışma Deneyimlerini Değerlendirme Formu" araştırmacı tarafından Google Forms kullanılarak çevrimiçi ortama aktarılmış ve katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırma verileri çevrimiçi okul ve RAM gruplarına iletilerek bu şekilde elde edilmiştir. Veriler 2021/2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde çevrimiçi olarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri toplandıktan sonra verilerin analizi aşamasına geçilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken Yıldırım ve Şimşek'in (2013) belirttiği üzere sırasıyla; veriler kodlanmış (1), kategoriler bulunmuş (2), kodlar ve kategorilerin düzenlenmesi ile bulgular tanımlanmış (3) ve son olarak bulgular yorumlanmıştır (4). Metaforlara ilişkin yürütülen içerik analizinde öncelikle veriler ayıklanarak analize hazır hale getirilmiştir. Ayıklama sürecinde takip edilen basamaklar şu şekilde açıklanabilir:

Birinci basamak; oluşturulan metaforların açık, net ve anlaşılır olup olmadığı da incelenerek anlaşılır olmayan metaforların çalışma kapsamının dışında bırakılmasıdır. Örneğin "*Gerekli görmüyorum çünkü verimli olmuyor.*" şeklinde belirtilmiş bir paylaşımda açık, net ve anlaşılır bir metafor kullanılmadığından bu katılımcıya ilişkin veri analiz dışında bırakılmıştır.

İkinci basamak; psikolojik danışmanlar tarafında oluşturulan metaforların ve bu metaforları oluşturma nedenlerine ilişkin açıklamaların anlamlı olup olmadığı, mantıksal olarak incelenmiştir. Buna göre oluşturulan metafor ve bu metafora ilişkin benzetim nedeni ile yapılan açıklama bağlantılı değil ise ya da anlamlı bir içerik taşımıyorsa bu metafor çalışmaya dahil edilmemiştir. Örneğin *“Günah çıkartma çünkü yüz yüze iletişim yok.”* veya *“Arınmaya benzetiyorum çünkü danışma ruhsal kirlilerden arınmadır.”* örneklerinde ilk metafora ilişkin gerekçenin içerik bakımından hangi yönde bir anlam içerdiği anlaşılmamaktadır. İkinci metafor da ise çevrimiçi danışma yerine psikolojik danışmaya ilişkin bir gerekçe sunulduğu anlaşılmaktadır.

Üçüncü basamak; gerekçe yani metaforun benzetilme nedeni belirtilmeden yazılan metaforlar ise örneğin süreci *“Hayali bir ortam”* olarak betimleyen bir psikolojik danışman buna dayanak olarak herhangi bir neden belirtmediğinden analize dâhil edilmemiştir. Benzer şekilde *“Görmeden yenen bir yemeğe benzetiyorum.”* ile *“Emekleyen çocuğa benzetiyorum.”* ifadelerinde de benzetme gerekçesi açıklanmadığından bu metaforlar analiz dışı bırakılmıştır.

Son olarak bu basamaklardan sonra içerik analizi basamakları yapılarak analiz yürütülmüştür. Buna göre toplamda ulaşılan 166 psikolojik danışmandan 147’sinin oluşturduğu metaforlar analiz sürecine dâhil edilmiş ve toplam 130 metafor oluşturulduğu belirlenmiştir. İçerik analizinde elde edilen metaforlar içerdikleri anlamlara göre kategoriler altında bir araya getirilmiştir. Kategoriler oluşturulurken psikolojik danışmanların kullandıkları metaforları hangi gerekçeyle ve ne tür bir benzetim yaparak oluşturduklarına yönelik yapmış oldukları açıklamalar dikkate alınmıştır. Buna göre metaforla birlikte verilen benzetim nedeni açıklanmaksızın metaforun hangi anlamda kullanıldığının belirsiz olabileceği durumların karşısına geçmek üzere araştırma içerisinde sıklıkla alıntılara yer verilmiştir.

Aktarılabirlik ve Tutarlılık

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik aktarılabirlik ve tutarlılık başlıkları altında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda geçerlik araştırma sonuçlarının doğru olması yani benzer başka bir araştırma sürecine de aktarılabirliğini, güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliğiyle yani aynı araştırmada başka bir araştırmacının aynı sonuçlara ulaşması ya da benzer bir araştırmada tekrar edilebilirliğini ifade etmektedir (LeCompte ve Goetz, 1982; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu kapsamda bu araştırmada aktarılabirliği sağlamaya yönelik araştırmacının oluşturduğu temaları oluşturan katılımcı ifadeleri doğrudan ve sıklıkla alınarak raporlanmıştır. Ayrıca araştırmacı araştırmacının bütün basamaklarını detaylı bir şekilde ve açıkça ele alarak açıklamıştır.

Nitel araştırmalarda tutarlılığı sağlamanın bir diğer yolu olarak araştırmacılar arası ya da araştırmacılar içi güvenilirliği %70 ve üzerinde olacak şekilde tespit etmektir. Buna göre oluşturulan temalara ilişkin kodlar araştırmacılar arası ya da belli bir süre aralığında değişmemelidir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu bağlamda araştırmacı verileri dört hafta ara ile iki kere analiz etmiş ve oluşturulan temalar için araştırmacının kendi içindeki tutarlılığı .94 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, önemli düzeyde bir iç tutarlılık göstergesi olarak ifade edilebilir.

Bulgular

Bu bölümde elde edilen metaforlara ilişkin içerik analizi yapılarak oluşturulan kategoriler ve kategoriler altında yer alan metaforlara (kod) yer verilmiştir. Kategoriler kapsamında yer alan metaforlar tablolar halinde sunulmuş, frekansları belirtilmiş ve tablolardan sonra sıklıkla benzetme nedenlerine ilişkin örnekler verilerek yorumlamalar yapılmıştır. Yapılan bu analizler sonucunda araştırmada yer alan metaforların 5 kategori altında yer aldığı anlaşılmıştır. Tablo 2’de oluşturulan kategoriler ve kategorilerde yer alan metaforların frekansları verilmiştir.

Tablo 2.
Metaforların kategorilere göre dağılımı

Kategoriler	F	%
Kazanım	33	22.4
Olumsuzluk	42	28.6
Eksiklik/Sınırlılık	40	27.2
Belirsizlik	16	10.9
Endişe/Zorluk	16	10.9
Toplam	147	100

Tablo 2 incelendiğinde, oluşturulan metaforların beş kategori altında toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler Kazanım, Olumsuzluk, Eksiklik/Sınırlılık, Belirsizlik ve Endişe/Zorluk olarak isimlendirilmiştir. Kazanım kategorisinde 33, Olumsuzluk kategorisinde 42, Eksiklik/Sınırlılık kategorisinde 40, Belirsizlik kategorisinde 16 ve Endişe/Zorluk kategorisinde 16 metafor yer almaktadır.

Kazanım Kategorisine İlişkin Bulgular

Bu kategoriye ilişkin metaforlar, sıklık ve yüzdeleriyle Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.
Kazanım kategorisinde bulunan metaforların dağılımı

Metaforlar	F	%
Yüz yüze danışma	6	18.1
Pratik ve kolay hizmet	3	9.09
Köprü	3	9.09
Bardağın dolu tarafı	1	3.03
Sürekli hizmetler	1	3.03
Yeni bir çağ	1	3.03
Sevgi dağıtmak	1	3.03
Uzayabilen kollar	1	3.03
Oyun oynamak	1	3.03
Deniz	1	3.03
Kum saati	1	3.03
Uzay filmi	1	3.03
İmkân	1	3.03
Pegasus	1	3.03
Ayna	1	3.03
Tiyatro	1	3.03
Uçmak	1	3.03

Tecrübe	1	3.03
Afrika' da yeni açılan su kuyusu	1	3.03
Yaşam	1	3.03
Işınlanma Makinası	1	3.03
Güçlü iletişim ağı	1	3.03
Karanlıkta aralanan kapı	1	3.03
Bardağın dolu tarafı	1	3.03

Tablo 3'te görüldüğü gibi Kazanım kategorisinde 33 psikolojik danışmanın oluşturduğu toplam 24 metafor yer almaktadır. Bunlar arasında en fazla sayıda 6 psikolojik danışmanın oluşturduğu yüz yüze danışma yapma (n=6, % 18,1), 3 psikolojik danışmanın oluşturduğu pratik ve kolay hizmet (n=3, 9.09) ile yine üç psikolojik danışmanın oluşturduğu köprü (n=3, % 9.09) metaforları kullanılmıştır. Bu kategoride kullanılan metaforların ortak özelliği çevrimiçi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sunma sürecinin olumlu değerlendirilmesi ve yeni bir deneyim olmakla birlikte pek çok anlamda kazanımlar sağladığı görüşlerini içermesidir. Kazanım kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin elde edilen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

"Afrika'da yeni açılan su kuyusuna benzetiyorum, çünkü yüz yüze danışma hizmeti alamayan bireylerin coşkularına ortak oluyorum." (K138, E,33)

"Bulutlarla uçarak etkileşim kurmaya benzetiyorum, çünkü uçsuz bucaksız bir özgürlük alanı ve iletişim olanağı sağlıyor." (K133, K, 35)

"Pegasusa (uçan at) benzetiyorum, çünkü bir at olarak daha az yorulup aynı performansı verebiliyorum." (K85, K, 29)

"Işınlanma makinesine benzetiyorum, çünkü istediğim zaman istediğim şehirde psikolojik danışma hizmeti verebiliyorum." (K148, K, 25)

"Dar bir köprüye benzetiyorum, çünkü çeşitli eksiklik ve güçlüklerle rağmen umuda ulaştıracak tek araç. (K33, K, 40)

"Denize benzetiyorum çünkü, online bilgiye ulaşmak ve paylaşmak çok daha kolay ve pratik." (K58, E,37)

"Online danışmayı yüz yüze danışmaya benzetiyorum, çünkü benzer şekilde ilişki kurabiliyorum danışanlarımla." (K140, K, 30)

"Yüz yüze eğitime benzetiyorum, çünkü yüz yüze eğitimden tek farkı ortam farklılığı." (K105, E, 35)

Olumsuzluk Kategorisine İlişkin Bulgular

Bu kategoriye ilişkin metaforlar, sıklık ve yüzdeleriyle Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Olumsuzluk kategorisinde bulunan metaforların dağılımı

Metaforlar	F	%
Boşa kürek çekmek	8	19.04
Suya yazı yazmak	3	7.14

Havanda su dövme	3	7.14
Gurbet	2	4.76
Meyve vermeyen ağaç	2	4.76
Kelek karpuz	1	2.38
Robotik ilişki	1	2.38
Soğuk oda	1	2.38
Uzak bir köy	1	2.38
Duvarları olmayan rehberlik servisi	1	2.38
Akıntıya karşı kürek çekmek	1	2.38
Yürümeyi bilmeyen çocuğa yürü demek	1	2.38
Boş bir kutu	1	2.38
Dostlar alışverişte görsün	1	2.38
Boşluğa konuşmak	1	2.38
Nafile bir çırpınış	1	2.38
Uzay boşluğu	1	2.38
Ayna karşısında konuşmak	1	2.38
Boşlukta yürümek	1	2.38
Lunaparkta çarpışan arabalar	1	2.38
Duvara konuşmak	1	2.38
Boşluğa bağlamak	1	2.38
Ulaşılmazlık	1	2.38
Gölge oyunu	1	2.38
Yüzeysel çalışma	1	2.38
Havada kalan konuşma	1	2.38
Plastik yemek	1	2.38
Bozuk salıncak	1	2.38
Etkisiz çalışma	1	2.38

Olumsuzluk kategorisinde 42 psikolojik danışmanın oluşturduğu toplam 29 metafor bulunmaktadır. 8 psikolojik danışmanın oluşturduğu boşa kürek çekmek (n=8, 19.04) metaforunun sıklıkla kullanıldığı yanı sıra suya yazı yazmak (n=3, 7.14), havanda su dövme (n=3, 7.14), meyve vermeyen ağaç (n=2, 4.76) ve gurbet (n=2, 4.76) metaforlarının da birden fazla psikolojik danışman tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Bu kategorideki metaforların ortak özelliği, çevrimiçi psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmanın boşuna bir çaba, sonuçsuz bir emek ve vakit kaybı olarak değerlendirilmesidir. Başka bir deyişle psikolojik danışmanların algılarına göre bu hizmetin çevrimiçi sunulması amacına ulaşamayan bir gayretten ibarettir. Olumsuzluk kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin elde edilen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Meyve vermeyen ağaca benzetiyorum, çünkü ne kadar sularsan sula bakım yaparsan yap yeşillenir ama hiçbir zaman meyve vermez.” (K72, K,25)

“Olgunlaşmamış karpuz (kelek) benzetiyorum, çünkü psikolojik danışma sürecinde danışanla kurulması gereken sıcak ortamın yani göz teması kurma jest ve mimikleri etkili kullanma vb. durumların online ortamda mümkün olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla online danışma çok da tat vermiyor.” (K160, E, 36)

“Suya yazı yazmaya benzetiyorum, çünkü etkisi çok çabuk siliniyor.” (K151, K, 35)

“Boşa kürek çekmeye benzetiyorum, çünkü ne kadar çabalarsan çabala işe yaramıyor.” (K14, E, 27)

“Boşa kürek çekmeye benzetiyorum, çünkü PDR hizmetleri iletişim kurmaya dayalıdır ve kişiyle karşı karşıya gelinmediğinde iletişimin kopuk olduğunu ve ne yaparsam yapayım bağlantıyı kuramadığımı hissediyorum.” (K127, K, 29)

“Havanda su dövmeye benzetiyorum, çünkü katılım çok az, bağlantı sorunları çok fazla, her birey online ile aktif bir şekilde öğrenme sürecine giremiyor.” (K63, E, 30)

“Havanda su dövme benzetiyorum çünkü öğrencilerim rehberlik servisini tanımıyor ve uzaktan eğitimle rehberlik servisini tanıtmak, önemini ve kavramlarını sağlamak çok zor. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma karşılıklı iletişim tartışma ortamı gerektirir ve online de bu mümkün değil ekranın arkasında kim var biri var mı meçhul.” (K88, K, 25).

“Havada kalmış konuşmalara benzetiyorum. Çünkü göz göze iletişim olmadan öğrenci bedensel tepkilerini vs gözlemeden yapılan tüm psikolojik danışma hizmetlerinin verimsiz olduğunu düşünüyorum.” (K112, K, 29)

“Bozuk salıncağa benzetiyorum, çünkü teoride var ama pratikte bir işlevi yok.” (K145, K, 30)

Eksiklik/Sınırlılık Kategorisine İlişkin Bulgular

Bu kategoriye ilişkin metaforlar, sıklık ve yüzdeleriyle Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5.
Eksiklik/Sınırlılık kategorisinde bulunan metaforların dağılımı

Metaforlar	f	%
Bulut	2	5
Dokunmadan sarılmak	2	5
Suni çiçek	2	5
Uzaktan çiçekleri sulamak	1	2.5
Fastfood	1	2.5
İplik	1	2.5
Titanic’ in batması	1	2.5
Radyodan maç dinlemek	1	2.5
Gölge oyunu	1	2.5
Sinema	1	2.5
Trajikomik bir film	1	2.5
Gaz maskesiyle nefes almak	1	2.5
TV izlemek	1	2.5
Parfüm	1	2.5
Balon	1	2.5
Hava	1	2.5
Kiraz görünümlü vişne	1	2.5
Simülasyon	1	2.5
Mikser	1	2.5
Ay	1	2.5
Gölge	1	2.5
Seyircisiz Gösteri	1	2.5
Duvar	1	2.5

Asfaltı yarım kalmış yol	1	2.5
Eğitsel rehberlik	1	2.5
Simülasyon	1	2.5
Tuzsuz yemek	1	2.5
Telefon görüşmesi	1	2.5
Televizyon	1	2.5
Mobil danışman	1	2.5
Eksik bir tablo	1	2.5
Çaysız kahvaltı	1	2.5
Video kaydı	1	2.5
Pencere	1	2.5
Fotoğrafa bakmak	1	2.5
Emekleyen çocuk	1	2.5
Havada asılı kalan konuşma	1	2.5

Tablo 5'te görüldüğü gibi Eksiklik/Sınırlılık kategorisinde 40 psikolojik danışmanın oluşturduğu toplam 37 metafor yer almaktadır. Bunlar arasından bulut (n=2, %5), dokunmadan sarılmak (n=2, %5) ve suni çiçek (n=2, %5) metaforlarının birden fazla katılıcı tarafından oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Bu kategorideki metaforların ortak noktası çevrimiçi olarak yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bir takım olumlu sonuçlarının olmasıyla birlikte genellikle sınırlılığa veya çalışmaların etkililiğinin eksik kalmasına neden olduğu şeklindeki bakış açılarıdır. Eksiklik/Sınırlılık kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin elde edilen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

"Geliştirdiğimiz bir teknoloji ile uzaktaki çiçekleri sulamaya benzetiyorum, çünkü Doğan Cüceloğlu Hoca'nın deyimiyle "İletişim bir canın başka bir cana değmesidir." belki faydalı olabiliriz, o çiçeğe ihtiyacı olan suyu verebiliriz ancak onun canlılığını, kokusunun rengini anlayamayız. Online ortamda yapılan danışmanlar da bu açıdan eksik kalıyor diye düşünüyorum." (K161, E, 31)

"Gölge oyununa benzetiyorum çünkü hazırlığı meşakkatli, tesiri sınırlıdır. Profesyonel davranmayan psikolojik danışmanların <miş gibi> yapmasını kolaylaştıran, bir "gölge" platform. Ayrıca gölge oyununda ışık kapatıldığında ruh da kaybolur. Online hizmette de meslek ruhunun kaybolmaya başladığını düşünüyorum." (K28, E, 32)

Titanic' in batmasına benzetiyorum ve çalmaya devam eden müzisyenler gibi hissediyorum. Çünkü geminin batışına duyulan kaygıyı Covid-19 Salgını kaygısına benzetirsek, kaçan yolcular öğrenciler olabilir. Biz çalışıyoruz ama öğrenciler bizi pek dinlemiyor yani online çalışmalarımıza katılım göstermiyorlar. Ama gene de az da olsa bizi dinleyen (az da olsa katılım gösteren) rahatlayan, iyi hisseden, umut düzeyini yükselten, psikolojik sağlamlığını arttıran öğrenci/yolcular var." (K20, E, 29)

"Miksere benzetiyorum çünkü süreci zaman anlamında kolaylaştırdığı gibi bazı şeylerin karışmasına ve gözden kaçırılmasına da sebep oluyor." (K46, K, 44)

"Gölgeye benzetiyorum, çünkü sadece sıcak ve güneşli havalarda işlevsel oluyor, bulutlu ve soğuk havalarda pek işlevsel olmuyor, soğuk ve kapalı havalarda kimse gölgede durmak istemez. Duranlarda bir süre sonra oradan uzaklaşmak ister." (K73, E, 35)

"Seyircisiz gösteriye benzetiyorum. Çünkü siz emek verip, araştırma yapıp, hazırlıklarınızı yapıyorsunuz, çalışmalar için gerekli bütün şartları ve ortamı hazırlıyorsunuz ama karşınızda hedef kitleyi bulamıyorsunuz. Gösteriyi kendinize veya bir avuç bireye sergiliyorsunuz." (K87, E, 41)

“Duvara benzetiyorum, çünkü katılımcılar ekranını paylaşmıyor, konuşmaya katılmıyor, söz hakkı almıyor.” (91, K, 31)

“Asfaltı yarım kalmış yola benzetiyorum, çünkü bir yere kadar hizmetleri yapıyoruz ancak olması gerektiği ya da her zaman ki gibi değil.” (K93, K, 28)

“Evin penceresine benzetiyorum, çünkü içeriği görebiliyorsunuz ama içeri giremiyorsunuz.” (K142, K,37)

“Çaysız kahvaltıya benzetiyorum çünkü çaysız da kahvaltı olur ama o aynı keyifle olmaz, aynı doyum haz olmaz.” (K131, K, 30)

“Sunı bir çiçeğe benzetiyorum, çünkü rengi ve şekli var ama kokusu yok.” (K13, E, 33)

Belirsizlik Kategorisine İlişkin Bulgular

Bu kategoriye ilişkin metaforlar, sıklık ve yüzdeleriyle Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.
Belirsizlik kategorisinde bulunan metaforların dağılımı

Metaforlar	f	%
Bulut	2	12.5
Bilgi kartı	1	6.25
Meçhule giden gemi	1	6.25
Hayal	1	6.25
Film çekimi	1	6.25
Röntgen filmi	1	6.25
Labirent	1	6.25
Boşluk	1	6.25
Kör topal yürümek	1	6.25
Haber spikeri	1	6.25
Boşluğa konuşmak	1	6.25
Deniz	1	6.25
Belirsizlik	1	6.25
Sonu görünmeyen yollar	1	6.25
Reklamlar	1	6.25
Kukla oyunu	1	6.25

Tablo 6’da görüldüğü gibi Belirsizlik kategorisinde 17 psikolojik danışmanın oluşturduğu toplam 16 metafor yer almaktadır. Bu kategoride Bulut metaforunun (n=2, 12,5) birden fazla psikolojik danışman tarafından kullanıldığı belirlenmiştir. Bu kategoride yer alan metaforların ortak özelliği çevrimiçi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin oluşturulan metaforların benzetim nedenlerinin süreci netlikten uzak ve belirsiz olarak betimlemesi, süreç sonundaki kazanımlara ilişkin açık ve belirgin sonuçlar ortaya koyamaması olarak ifade edilebilir. Belirsizlik kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin elde edilen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Boşluğa doğru konuşmaya benzetiyorum, çünkü karşımdakinin tepkilerini göremiyorum.” (K95, K,28)

“Kör topal yürümeye benzetiyorum, çünkü gidiyorum ama sonu neye varacak bilmiyorum.”(K75, E, 54)

“Belirsizliğe benzetiyorum, çünkü etkinliklerimiz online eğitime uygun olmadığı için evde sürekli düzenlemeler yaptım, verimsizdi, öğrenci ile göz teması kurmak, sınıf etkileşimi oluşturmak zor oldu.” (K104, K, 35)

“Sonu görünmez yollara benzetiyorum, çünkü anlattıklarımın etkinlik düzeyini gözlem yapamadığım için ölçemiyorum.” (K129, K, 49)

“Buluta benzetiyorum, çünkü var da yok gibiydi.” (K157, K, 50)

“Bulut tutmaya benzetiyorum, çünkü elle tutulur bir sonuç yok.” (K120, K, 35)

“Meçhule giden bir gemiye benzetiyorum, çünkü hedef belli değil, gideceği yer belli değil, yani belirsizlikler çok fazla.” (K11, E, 33)

Endişe/Zorluk Kategorisine İlişkin Bulgular

Bu kategoriye ilişkin metaforlar, sıklık ve yüzdeleriyle Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Endişe/Zorluk kategorisinde bulunan metaforların dağılımı

Metaforlar	f	%
Çok amaçlı alet	1	6.25
Okyanus	1	6.25
Karanlıkta yürümek	1	6.25
Okyanustaki en güzel balığı bulmak	1	6.25
İp üzerinde yürümek	1	6.25
Engelli Koşusu	1	6.25
Robot	1	6.25
Yorumcu olmak	1	6.25
Acil servis	1	6.25
Zoraki görev	1	6.25
Sisli cam	1	6.25
Örümcek ağı	1	6.25
İki arının sohbet etmesi	1	6.25
Yarım kalmış hikâye	1	6.25
Çırpınma	1	6.25
Antibiyotik kullanma	1	6.25

Tablo 7’de görüldüğü gibi Endişe/Zorluk kategorisinde 16 metafor yer almaktadır. Bu temada yer alan metaforların ortak özelliği çevrimiçi olarak yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin endişe uyandıran ve zorlayıcı durumları betimleyen şekilde oluşturulmuş olmalarıdır. Endişe/Zorluk kategorisinde yer alan metaforlara ilişkin elde edilen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Dere üzerinde iki ağaç arasında örümceğin ağlarındaki koltuklarda oturan iki arının sohbet etmesine benzetiyorum. Çünkü gizlilik çerçevesinde paylaşılan bilgilerin aslında her yanımızı saran internet ağları tarafından dinleniyor olması hissiyatı oluşturabiliyor. Her an örümcek çıkıp gelecekmış gibi veya ağlar koparsa koltuklarımızla birlikte suya düşecekmiş gibi hissetmek. İnternetin gidip gelme ihtimali veya yayıflama durumlarında suyun sesinden birbirinin ne dediğini anlamayan arılar gibi. Hem havada

asılı kalarak yerdekilerden uzakta yani odamda bilgisayar başında çevreden uzakta hem de gözlerini kısarak bakan birinin her şeyi görecekmiş gibi açıkta hissettirmesi.” (157, E, 28)

“Örümcek ağına benzetiyorum, çünkü belli bir düzeni ve ritmi var ama ufacık bir etki ile kopabilir. En fazla kaygı duyduğum nokta bu zamana kadar olumlu gelişme kaydeden öğrencilerimin süreçten kopmaları idi.” (K155, K, 46)

“Acile benzetiyorum, çünkü her an farklı bir vaka gelebiliyor.” (K134, E, 32)

“Yarım kalmış bir hikâyeye benzetiyorum, çünkü başını bilsek de sonunu göremeden belirsizliklerle dolu kaygılı ne olacak sorularıyla doludur o hikâye.” (K111, K, 29)

“Olduğum yerde çırpınıp, bir adım öteye gidememeye benzetiyorum, çünkü karşılıklı etkileşim kuramamak ve geri bildirim alamamak, yaptığım işten ne derece verim sağladığım konusunda beni şüpheye düşürüyor.” (K128, K, 36)

“Sisli bir cama benzetiyorum, çünkü geri bildirim alamıyorum, iletişimde zorlanıyorum.” (K152, K, 55)

“Çevrimiçi olarak yürüttüğüm psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini zoraki bir göreve benzetiyorum, çünkü pandemi şartları bizi bu görevi yapmaya mecbur etti.” (K137, E, 39)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Mevcut araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan 166 psikolojik danışmanın 147’si, çevrimiçi olarak yürüttükleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin toplam 130 metafor oluşturmuştur. Elde edilen metaforlara yönelik yürütülen analiz sonucunda beş kategori oluştuğu belirlenmiştir. Bu kategoriler Kazanım, Olumsuzluk, Eksiklik/Sınırlılık, Belirsizlik ve Endişe/Zorluk olarak isimlendirilmiştir. Buna göre Kazanım kategorisinde 33, Olumsuzluk kategorisinde 42, Eksiklik/Sınırlılık kategorisinde 40, Belirsizlik kategorisinde 16 ve Endişe/Zorluk kategorisinde 16 psikolojik danışmanın oluşturduğu metafor yer almıştır.

Metaforların içerdiği anlamlara göre bir araya getirilmesiyle oluşturulan kategoriler incelendiğinde Kazanım kategorisinde (n=33) mutluluk, rahatlık, heyecan, huzur, tatmin gibi duyguları içeren metafor ve ifadelerin kullanıldığı belirlenirken bu kategori dışında ki dört kategoride ise (n=114) karamsarlık, umutsuzluk, şüphe, kafa karışıklığı, yetersizlik, çaresizlik, başarısızlık, korku ve endişe duygularının yansıtıldığı metafor ve gerekçelerin belirtildiği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan psikolojik danışmanların çok büyük bir bölümünün (% 77,6) Kovid-19 pandemisi döneminde, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini çevrimiçi yürütmeye ilişkin olumlu yaşantı ve duygulara sahip olmadıkları ifade edilebilir. Katılımcıların sadece % 22,4’ü bu sürece ilişkin olumlu metaforlar oluşturarak bunları gerekçelendirmiştir. Buna göre Kovid-19 pandemisi nedeniyle yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini kapsayan çevrimiçi uygulamaların yürütücülerin çoğunluğu tarafından yeterince verimli, faydalı ve tatminkâr olmadığı söylenebilir. Bu durumun nedenlerinden biri olarak Kovid-19 pandemisinin bütün alanlarda ani ve hızlı bir dijital dönüşüm gerektirmesi nedeniyle hazırlık süreci ve kullanılacak teknolojik becerilerin yetersizliğine bağlı olarak endişeye sebep olduğu söylenebilir. Bununla bağlantılı olarak çevrimiçi hizmetlerin yürütülmesine ilişkin hizmeti sunan grubun öncelikle bu alanda bir eğitim sürecinden geçmesi gerekliliği çeşitli araştırmalarda belirtilmektedir (Poyrazlı ve Can, 2020; Zeren ve Bulut, 2018). Bilindiği kadarıyla MEB tarafından psikolojik danışmanlarına buna yönelik herhangi bir eğitim verilmemiştir.

Bu hazırlıksızlık psikolojik danışmanların çevrimiçi deneyimlerini endişeli, belirsiz, korkulu, kaygılı ve olumsuz olarak algılamalarına neden olmuş olabilir.

Bir diğer konu ise rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında içeriklerin uzaktan ve çevrimiçi olarak daha kolay sunulabileceği sunum, seminer, sınıf rehberliği etkinliklerinin yanı sıra gizlilik vb. gibi koşulların sağlanmasının gerekli olduğu bireyle ve grupla psikolojik danışma müdahalesi gibi hizmetlerinin bulunmasıdır. Psikolojik danışma hizmetlerinin gizliliği sağlaması gerektiği düşünüldüğünde çevrimiçi ortamların psikolojik danışmanlarda korku ve endişe yarattığı söylenebilir. Yine bu uygulamalarla ilgili yasal ve etik konularda kaynak yetersizliği de olumsuz değerlendirmeler yapılmasına neden olmuş olabilir. Buna göre çevrimiçi hizmetler sunulmadan önce hizmeti sunacak gruba yönelik yasal ve etik konularda eğitimler verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim Türkiye’de yürütülen araştırmalarda psikolojik danışmanların, çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olduğu bununla birlikte çevrimiçi uygulamalara yönelik bilgilerin yetersizliği, özellikle de etik ve yasal zorunluluklara ilişkin çerçevenin belirsizliği sonucunda endişe yaşadıkları tespit edilmiştir (Bastemur ve Bastemur, 2015; Damar, 2019).

Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin çevrimiçi sunulması bakımından yürütülen araştırmaların birinde, okulda çevrimiçi olarak yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri veli, öğrenci ve psikolojik danışmanlarca değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar sözü edilen üç grubun da bu hizmetlerin çevrimiçi yürütülmesini olumlu değerlendirdiğini göstermiş ancak bu konudaki olumlu değerlendirmelerinde, özel okullarda görev yapan psikolojik danışmanların, devlet okullarında çalışanlara göre manidar düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Savaş ve Harmancı, 2010). Burada ifade edilen durum çevrimiçi hizmet sunmanın teknolojik araçlar ve internet bağlantısı gerektirmesi ile ilgili olabilir. Bu konuda özellikle öğrenci mevcutlarının fazla olduğu okullar düşünüldüğünde, hizmeti sağlamak zorlaşabilir. Başka bir araştırmada da çevrimiçi deneyimleri az olmasına rağmen uzmanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin olumlu bir bakış açısına sahip olduğu anlaşılmıştır (Cipolletta ve Damiano, 2018). Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde teknoloji kullanımının yetersizliği nedeniyle çalışmaların etkisiz ve zayıf kaldığını, bu nedenle internet kullanımının yaygınlaştırılması gerektiğini belirten bir araştırmaya katılan toplam 180 psikolojik danışmanlık öğrencisi, okul psikolojik danışmanı ve psikolojik danışmanlık alanı akademisyeninin 130’ unun hizmetlerin çevrimiçi yürütülmesine olumlu yaklaştığı belirlenmiştir. Ancak bunlar arasından öğrenci sayısı 701-900 kişi olan okul psikolojik danışmanlarının, çevrimiçi hizmetlere yönelik olarak öğrenci sayısı 301-500 olanlara göre daha yüksek oranda olumlu bir bakış açısı sergilediği belirlenmiştir (Dinçyürek ve Uygarer, 2012). Bu araştırmada yine mevcutların fazla ve sürenin yetersiz olmasından kaynaklı olarak kalabalık okullarda görev yapan psikolojik danışmanların teknolojinin avantajlarından daha fazla faydalanmak istediği belirtilebilir.

Aday psikolojik danışmanların, üniversite son sınıfta aldıkları “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması” dersi bağlamında çevrimiçi psikolojik danışma müdahalesine ilişkin mevcut araştırmaya benzer olarak hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmeler yaptıkları anlaşılmıştır. Buna göre çevrimiçi psikolojik danışma, danışanlar için hizmete ulaşmayı kolaylaştırmakta ancak danışan ile danışman arasındaki güven ilişkisinin oluşmasını zorlaştırabilmektedir (Zeren, 2014). Benzer bir diğer araştırmada ise lisans öğrencileri düzeyinde Covid-19 pandemisi sürecinde Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinde yürütülen çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin algılar metaforik olarak incelenmiştir. Buna göre aday psikolojik danışmanların yarısından azının bu deneyimi olumlu ve memnuniyet verici olarak nitelediği, yarısından fazlasının ise bu deneyimi kaygı ve korku uyandıran bir süreç olarak metaforlaştırdığı belirlenmiştir (Kiye, 2021). Aday psikolojik danışmanlarla çevrimiçi süreçte psikolojik danışman-danışan arasındaki terapötik ittifakın araştırıldığı bir diğer araştırmada ise amaç oluşturma, amaç doğrultusunda çalışma ve problem çözme konusunda birlikte hareket edilebildiği ancak amaçlara ulaşmak için işbirliği ve birbirini anlama konularında sıkıntılara yol

açabildiği tespit edilmiştir (Zeren, 2017). Grupla yürütülen psikolojik danışma uygulamasına ilişkin belirtilen olumsuzlukların ise teknolojik sorunlar, gizliliğin sağlanamamasına ilişkin sorunlar, ısınma vb etkinlikleri ile tekniklerin kullanılmasına ilişkin sorunlar ile sürecin yürütülmesine ilişkin sorunlar olarak temalar halinde belirtilmiştir (Aslan, Akşab, Korkmaz, Türk ve Hamamcı, 2021). Buna göre Türkiye’deki mevcut koşullarda çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinin hem olumlu hem de olumsuz bir takım yönleri bulunmaktadır. Bu uygulamanın avantajlarından yararlanmanın yanı sıra dezavantajlarının da farkında olmak önemli görünmektedir.

Alanyazında yüz yüze ve çevrimiçi uygulamaların karşılaştırıldığı araştırmalar da mevcuttur. Terapötik ittifakın oluşmasına ilişkin yurt dışında yürütülen bir araştırmada yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma süreçleri karşılaştırılmış ancak manidar düzeyde bir farklılığa ulaşılmamıştır (Cook ve Doyle, 2002). Bir diğer araştırmada ise okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin çevrimiçi olarak verilmesinin kız ve erkek öğrencilerin yardım istek ve ihtiyaçlarını daha rahat ifade edebileceklerini göstermiştir (Glasheen, Shochet ve Campbell, 2016). Türkiye’de yürütülen bir araştırmada ise katılımcıların çoğu, sözsüz ifadeleri içeren beden dili, jestler, mimikler vb. nedeniyle yüz yüze psikolojik danışmayı çevrimiçi psikolojik danışmaya tercih edeceklerini belirtmişlerdir (Erdem ve Özdemir, 2020). Diğer bir araştırmada ise danışanların aldıkları çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışma hizmeti değerlendirilerek aralarında manidar bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Zeren, 2015). Benzer olarak hem çevrimiçi hem de yüz yüze psikolojik danışmanın danışanların anksiyetelerini önemli düzeyde azalttığı belirlenmiş, her iki yöntemde de danışanların psikolojik danışmanları güvenilirlik ve uzmanlık bakımından yakın şekilde değerlendirdikleri tespit edilmiştir (Cohen ve Kerr, 1998).

Sonuç olarak Türkiye’de henüz yeni bir konu ve uygulama alanı olarak ifade edilebilecek okullarda çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik ulusal düzeyde kapsamlı değerlendirmeler yapılabilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilebilir. Mevcut araştırma bağlamında Kovid-19 pandemisi sürecinde yürütülen çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin okul psikolojik danışmanlarınca büyük oranda olumsuz bir deneyim olarak algılandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte daha küçük olmakla birlikte bu süreçteki deneyimlerini olumlu algılayan bir grubun olduğu da bulunmuştur. Bu kapsamda ilerleyen araştırmalarda araştırmacılara bu algıların oluşmasının nedenlerinin derinlemesine incelenmesi önerilebilir. Böylelikle çevrimiçi uygulamalara ilişkin gereksinimlerin belirlenmesi, sürecin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine destek sağlanabilir. Diğer taraftan bütün dünyanın özellikle Kovid-19 pandemisi ile birlikte dijitalleşmeye doğru hızla evrildiği ve bu durumdan öğrenci ve velilerin de büyük oranda etkilendiği, dolayısıyla rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin de buna ayak uydurması gerekliliğinin akılda tutulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırma bulguları göz önünde bulundurulduğunda MEB’e çevrimiçi rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi kapsamında bir takım hazırlıklar yapması önerilebilir. Buna göre psikolojik danışmanların bu konudaki dijital ortamları kullanabilmelerine ilişkin becerilerinin geliştirilmesi ile yasal ve etik konularda bilgi kaynaklarının oluşturulması önerilebilir. Çevrimiçi hizmetlerin yürütülmesine ilişkin psikolojik danışmanların yeterliklerini geliştirebilecekleri eğitimler planlanabilir. Yasal ve etik konularda hazırlanacak yazılı ve görsel materyaller psikolojik danışmanlara ulaştırılabilir.

Kaynakça

- Andriessen, D., & Gubbins, C. (2009). Metaphor analysis as an approach for exploring theoretical concepts: the case of social capital, *Organization Studies*, 30 (08), 845–863.
- Amanvermez, Y., Zeren, Ş. G., Erus, S. M., ve Buyruk Genc, A. (2020). Supervision and peer supervision in online setting: Experiences of psychological counselors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 86, 249-268. <https://doi.org/10.14689/ejer.2020.86.12>
- Aslan, Ş., Akşab, G., Korkmaz, K., Türk, F. ve Hamamcı, Z. (2021). Çevrimiçi grupla psikolojik danışmada yaşanan güçlükler ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 207-239.
- Barak, A., Hen, L., Boniel-Nissim, M. & Shapira, N. A. (2008). A comprehensive review and a meta-analysis of the effectiveness of Internet-based psychotherapeutic interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 26(2-4), 109-160.
- Barak, A., Klein, B., & Proudfoot, J. G. (2009). Defining internet-supported therapeutic interventions. *Annals of Behavioral Medicine*, 38(1), 4-17.
- Bastemur, S. ve Bastemur, E. (2015). Technology based counseling: Perspectives of Turkish Counselors. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 176, 431-438.
- Başak, B., Uysal, O., ve Aşıcı, N. (2010). Rehber öğretmenlerin (okul psikolojik danışmanlarının) rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bilgisayar ve interneti kullanma durumları. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1). 148-163.
- Bloom, J. W. (1998). The ethical practice of web counseling. *British Journal of Guidance and Counseling*, 26(1), 53-59.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç- Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cipolletta, S., & Damiano, M. (2018). Online counseling: An exploratory survey of Italian psychologists' attitudes towards new ways of interaction. *Psychotherapy Research*, 28 (6). 909- 924. <https://doi.org/10.1080/10503307.2016.1259533>
- Cohen, G. E., & Kerr, B. A. (1998) Computer-mediated counseling: An empirical study of a new mental health treatment. *Computers in Human Services*, 15 (4), 13-26, https://doi.org/10.1300/J407v15n04_02
- Cook. E., & Doyle, C. (2004). Working alliance in online therapy as compared to face-to-face therapy: Preliminary results. *CyberPsychology and Behavior*, 5 (2). <https://doi.org/10.1089/109493102753770480>
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. İstanbul: Edam.
- Çalışkan, H. (2002). Çevrimiçi (Online) eğitimde öğrenci etkileşimi. *Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, Eskişehir, Türkiye.
- Damar, E. (2019). *Çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik danışmanların görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Dinçyürek, S., & Uygarer, G. (2012). Conduct of psychological counseling and guidance services over the internet: Converging communications. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(3), 77–81.
- Erdem, A. ve Özdemir, M. (2020). Çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin algıları keşfetmek: nitel bir çalışma. *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 12(1), 331– 363. <https://doi.org/10.18863/pgy.793232>
- Erdur-Baker, Ö. (2018). *Afetlerde psikolojik destek için psikolojik danışmanlara yönelik çevrimiçi eğitim geliştirilmesi*. TÜBİTAK SOBAG Projesi. Retrieved from <https://app.trdizin.gov.tr/proje/TVRnMU5qUTA/afetlerde-psikolojik-destek-icinpsikolojik-danismanlaryonelik-cevirimici-egitim-gelistirilmesi>
- Glasheen, K. J., Shochet, I., & Campbell, M. A. (2016). Online counselling in secondary schools: Would students seek help in this medium? *British Journal of Guidance and Counselling*, 44(1), 108–122. <https://doi.org/full/10.1080/03069885.2015.1017805>
- Gülbahar, Y. (2012). *E-Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, A. ve Fırat, M. (2016). Açık ve uzaktan öğrenmede metafor analizi araştırmaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 115-129. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34059/377003>

- Heinlen, K. T., Welfel, E. R., Richmond, E. N., & Rak, C. F. (2003). The scope of webcounseling: A survey of services and compliance with NBCC standards for the ethical practice of webcounseling. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 81(1), 61-69.
- MEB.(2020.03.19). Basın Açıklaması. Erişim: <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr> (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2021).
- MEB.(2020.05.10). Basın Açıklaması. Erişim: <https://www.meb.gov.tr/125-milyon-ogrenci-ve-veliye-rehberlik-hizmeti/haber/20882/tr> (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2021).
- MEB.(2020.11.13) Basın Açıklaması. Erişim: <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-kovid-19-surecinde-turkiyenin-egitim-modelini-mevkidaslariyla-paylasti/haber/21957/tr> (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2021).
- MEB.(2021.02.14). Basın Açıklaması. Erişim: <https://www.meb.gov.tr/2020-2021-egitim-ogretim-yilinin-ikinci-donemi-uzaktan-ve-yuz-yuze-egitimle-basliyor/haber/22553/tr> (Erişim Tarihi: 1 Ocak 2021).
- MEB. (1970). Orta dereceli okullarda rehberlik servislerinin kuruluşu ve görevleriyle ilgili esaslar. *Tebliğler Dergisi*. No: 1619, Ankara.
- MEB. (1962). *VII. Milli Eğitim Şurası dokümanları*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1991). *VIII. Milli Eğitim Şurası, (28 Eylül-3 Ekim 1970): Çalışma esasları, raporlar, kararlar*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2001). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği. Sayı: 24376.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği. Sayı: 30236.
- Nazlı, S. (2019). *Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.
- Kiye, S. (2021, Haziran 2-4). *Dijitalleşme sürecinde çevrimiçi psikolojik danışma*. [Çevrimiçi Sözlü Sunum]Sosyal Bilimlerde Dijital Dönüşüm Konferansı, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.
- Özer, N.(2022). *İlköğretim matematik öğretmenlerinin acil çevrimiçi eğitim süreçlerinin incelenmesi: Bir durum çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Poyrazlı, S. ve Can, A. (2020). Çevrimiçi psikolojik danışma: Etik kuralları, Covid-19 süreci ve öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- Richards, D., & Viganó, N. (2013). Online counseling: A narrative and critical review of the literature. *Journal of Clinical Psychology*, 69, 994–1011. <https://doi.org/1002/jclp.21974>
- Savaş, A. C. ve Harmancı, Z. (2010). Okullarda rehberlik hizmetlerinin internet üzerinden yürütülmesine ilişkin veli, öğrenci ve psikolojik danışmanların görüşlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 147-158.
- Schmitt, R. (2005). Systematic metaphor analysis as a method of qualitative research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394.
- Shaw, H. ve Shaw, S. (2006). Critical ethical issues in online counseling: Assessing current practices with an ethical intent checklist. *Journal of Counseling and Development*, 84(1), 41-53.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 Bilgilendirme Platformu. Erişim: [https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir%20hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20veya%20enfeksiyon%20etkeninin,DS%C3%96\)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20edilmi%C5%9Ftir](https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html#:~:text=Bir%20hastal%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20veya%20enfeksiyon%20etkeninin,DS%C3%96)%20taraf%C4%B1ndan%20pandemi%20ilan%20edilmi%C5%9Ftir). (Erişim Tarihi: 31 Temmuz 2022).
- World Health Organization (WHO). Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19—11 March 2020. Erişim: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19-11-march-2020>. (Erişim tarihi: 31 Temmuz 2022).
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi
- Yılmaz, R., Gümüş, S. ve Okur, M. R.(2005, September 21-23). *Türkiye'de yüksek örgün öğrenimde çevrimiçi öğrenme*. [Sözlü sunum]. V. International Educational Technologies Conference (IETC), Sakarya.
- Zeren, Ş. G. (2014). Information and communication technology in education of psychological counselors in training. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2), 494- 509.

- Zeren, Ş. G. (2015). Face to face and online counseling: Client problems and satisfaction. *Eğitim ve Bilim*, 40 (182), 127-141. <https://doi.org/10.15390/eb.2015.4696>
- Zeren, Ş. G. (2017). Therapeutic alliance in face-to-face and online counseling: Opinions of counselor candidates. Yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışmada terapötik işbirliği: Psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2278-2307.
- Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80.